

Quina idea tenim de les bruixes a l'institut Can Vilumara segons el grau cursant?

Marta Domínguez
Paula Moreno
Ariadna Puig
1r TPIG

Quina idea tenim de les bruixes a l'institut Can Vilumara segons el grau cursant? by Ariadna Puig Planells, Marta Domínguez Niñerola, Paula Moreno Silvente is licensed under a [Creative Commons Reconocimiento-NoComercial 4.0 Internacional License](#).

Creado a partir de la obra en

<https://docs.google.com/document/d/1q2jK9j7kXoiXhs4JDajGnRYUFR1a7V4pHY2khpeIr0Y/edit>.

ÍNDEX

1. Introducció	pàg. 3
2. Justificació	pàg. 3
3. Objectius	pàg. 3
4. Marc teòric	pàg. 4
4.1. Bruixa	pàg. 4
4.2. Misoginia	pàg. 5
4.3. La construcció de la identitat pròpia i de grup a través dels estereotips	pàg. 5
5. Metodologia	pàg. 6
6. Recol·lecció de dades	pàg. 7
7. Resultats	pàg. 7
8. Conclusions	pàg. 10
9. Annexes	pàg. 11
10. Webgrafia	pàg. 12

1.Introducció

Aquesta investigació enfocada en la idea que tenim de bruixes a l'Institut Can Vilumara situat a l'Hospitalet del Llobregat, l'hem trobat important ja que sospitem que el jovent té molt de estereotipat a la idea de bruixa, per tant, hem decidit fer aquesta petita anàlisi entre el del conjunt d'estudiants de l'Institut Can Vilumara. Per portar a terme aquesta investigació realitzarem una enquesta a l'alumnat de cicles formatius per descobrir la idea que tenen. Un cop duta a terme aquesta enquesta es farà un recull de la informació i un buidatge on podrem identificar els estereotips més rellevants i si tothom té els mateixos o varien segons el gènere, el que estudia, etc.

Finalment, farem una conclusió on projectarem els resultats obtinguts.

2.Justificació:

Hem realitzat aquesta recerca, ja que creiem que la idea de bruixa que tenim la gent jove en l'actualitat és molt estereotipada i marcada pels rols que hem vist a les pel·lícules, llibres, etc. La recerca l'hem volgut fer a l'Institut Can Vilumara, perquè és on estudiem nosaltres i ens agradaria saber l'ideal que tenen de bruixa els nostres companys i companyes. A part, podrem contrastar les diverses opinions que tenen i veure si tenen relació entre els graus que cursen.

Amb aquesta investigació pretenem veure si l'imaginari de bruixes actual influeix en la misogínia i, en cas positiu, poder-la reduir combatent els estereotips que s'extrapolen a les dones a través dels presents en les bruixes. Creiem que l'idea de bruixa pot arribar a coincidir en l'idea de dona que tenim en la societat, per tant és possible que si vegi reflectada la misogínia.

3.Objectius

Objectius generals:

1. Identificar els coneixements vers les bruixes que té l'alumnat de l'institut Can Vilumara.
2. Detectar quins estereotips de les bruixes també estan presents en les dones.

Objectius específics:

- 1.1. Analitzar els estereotips presents segons el cicle cursat i/o curs.
- 1.2. Identificar com es reproduïxen els estereotips en les pràctiques de les futures professions.
- 1.3. Mostrar les diferències entre els estereotips associats a les bruixes amb el dels bruixots.

4.Marc teòric:

En aquest marc teòric es pretén donar a conèixer investigacions que sostenen la nostre tesi sobre la mirada misògina que la societat té cap a les bruixes. Per això trobareu un apartat que s'anomena bruixes, l'altre misogínia i finalment la construcció de la identitat pròpia i els estereotips, són conceptes claus a l'hora de reproduir la idea que la societat té sobre les bruixes, i en específic a l'institut Can Vilumara.

Hem recercat si s'han arribat a fer investigacions del mateix estil, evidentment les bruixes, com a concepte genèric, és un tema força investigat. Però no s'ha dut mai a terme una recerca envers els la relació entre misogínia i representació social de la dona en el cas de l'alumnat d'un institut català, en aquest cas l'Institut Can Vilumara.

4.1.Bruixes

La idea que els mitjans de comunicació ens ha acostumat a mostrar quan ens referim a bruixa és sovint una dona vella lletja i dolenta que reencarna la personificació del mal i realitza accions dolentes contra algú mitjançant pocions i encantaments.

El terme bruixa apareix en un vocabulari llatí-àrab als Pirineus on es relaciona la paraula bruixa amb un súcube o dimoni femení, terme que reforça la visió cristiana que tenien de les bruixes, ja que les culpaven a elles dels fets violents de les ciutats: epidèmies, males collites, mort d'infants, per excusar a Déu del que estava passant.

Tot i això, en termes anglesos wizard i witch coincideixen en significat amb les paraules alemanyes hexer i hexe, pel fet que totes volen dir savi. És a dir que hi ha diferents maneres de percebre la bruixa, en aquest cas es creu que la bruixa era una espècie de xamanes/sacerdotesses europees pre-cristianes, dones sàvies que des del Paleolític superior fins a l'època de la inquisició van desenvolupar cosmovisions i pràctiques espirituals, sanadores, visionaries, rituals que van inspirar i guiar les comunitats on vivien. Així que eren dones normals i corrents.

Ja hi ha algunes investigacions fetes com la de Silvia Federicci, que relaciona la caça de les bruixes amb la instauració d'un nou model econòmic que va ser el capitalisme, on les bruixes s'identificaven com dones que van ser perseguides per resistir-se al poder de l'església i l'estat. Abans del capitalisme les terres eren comunes entre les dones i no estaven privatitzades, fet que promovia la cooperació, l'autonomia, les tasques domèstiques eren repartides de forma més equitativa, tenien coneixement ancestral de la medicina, de les plantes i eren curanderes, però amb l'arribada del capitalisme i el treball assalariat, les dones van començar a perdre les terres i és en aquell moment que es van condemnar a les bruixes, per apropiarse de les seves terres i canviar la manera de viure. Se les va titllar d'assassines d'infants, servents del dimoni, destructores d'homes, seduïnt-los i fent-los impotents al mateix temps.

La paraula bruixot, en canvi, és menys utilitzada per anomenar als homes que tenien relació amb la màgia ja que a ells se'ls anomenava amb més freqüència xamans, druides, mags... paraules que tenen connotacions positives relacionada amb la saviesa. Per tant, la paraula bruixot és un dual aparent respecte bruixa. Això vol dir que hi ha una relació de la bruixa i la misoginia cap a la dona ja que no escoltem tant sovint dir bruixot amb connotació negativa cap a l'home, com si no hagués fet ningun mal a la societat i només les bruixes, dones, si. A banda d'això existia la creença cristiana que la dona era més dèbil per naturalesa, la qual cosa les feia idònies per ser temptades pel diable.

4.2.Misogínia:

El terme misogínia està format per l'arrel grega "miso" que significa odiar i "gyne" ve de gina, dona. Misogínia significa aversió, rebuig, i menyspreu dels homes cap a les dones i tot el que està relacionat amb les dones.

La misogínia és una aversió contra les dones. A part d'això hi ha un clar sentiment d'odi en tot el que es refereix a la dona i les característiques de feminitat com són l'empatia, la bellesa, la dedicació a les cures, la subordinació, però també per ser desequilibrades, ser prostitutes, lletges, camioneres, etc. Creiem que hi ha una certa relació de la misogínia amb les bruixes, ja que moltes dones van ser assassinades, condemnades, executades i reprimides injustament per bruixeria, és a dir que molts homes van aprofitar el delicte de bruixeria per fer la vida impossible a moltes dones. Jenn Díaz d'esquerra republicana va dir al Parlament de Catalunya "abans se'n deia bruixes i en dèiem cacera de bruixes. Ara en diem femicidis".

4.3.La construcció de la identitat pròpia i de grup a través dels estereotips:

Els estereotips tenen una funció de primer ordre en la construcció de la identitat social. Són imatges simplifcades sobre alguna categoria de persones, institucions o esdeveniments que són compartides en les seves característiques essencials per un gran nombre de persones i que atribueixen determinats rols segons la categoria.

Serveixen per simplificar la complexitat de la informació que rebem del nostre entorn, i són necessaris degut a la necessitat de reduir o simplificar el gran nombre d'informació que rep el nostre cervell, poder ordenar-la, i predir els aconteixements futurs. És a dir, tenen una funció molt important per a una correcta i ràpida adaptabilitat de l'ésser humà, especialment en contextos desconeguts. Els

estereotips, però, també tenen una relació directa amb els prejudicis i les discriminacions: *“están íntimamente unidos al concepto de actitud como un fenómeno compuesto por tres componentes: cognitivo (lo que sé del asunto), afectivo (las emociones que me suscita) y conductual (la conducta que, como consecuencia, desarrollo).”* (Gonzalez, 1999).

Alhora, també faciliten la identitat social dels individus, ens donen consciència de grup social i, complint els estereotips majoritaris d'aquest grup al que pertanyem, ens ajuda a integrar-nos.

Aquests estereotips són integrats majoritàriament a la infància i adolescència, i són reproduïts per tots els agents educatius i de socialització que intervenen en el nostre creixement. Reflexen la cultura, i mantenen l'ordre establert i preserven les normes socials que afavoreixen als col·lectius dominants, en el cas dels estereotips de gènere, el col·lectiu dominant és l'home (cis, heterosexual, blanc, ...).

Com hem comentat abans, la relació entre estereotip, prejudici i discriminació és directa i està entrelaçada, sent l'estereotip el primer concepte necessari per a que es duguin a terme els prejudicis o les discriminacions vers a grups de persones. És per això que ens basem en la idea de que cal trencar amb els estereotips, per tal d'acabar, o com a mínim reduir, la discriminació vers les dones.

A més, segons varis estudis, es destaca un efecte conegut com «efecte d'autocumpliment» de l'estereotip, és a dir, la tendència de les persones a actuar en funció del que les altres esperen de nosaltres.

Els cicles formatius de serveis socioculturals i a la comunitat és la branca que treballa amb i per les persones, per tant, és la que cal treballar més la deconstrucció dels diferents estereotips que ja han sigut assimilats durant la infància i adolescència. Així, les següents generacions d'infants i adolescents no tindran els estereotips tant integrats, i a través d'un procés de varies generacions es podria arribar a deconstruir majoritàriament aquests estereotips.

5. Metodologia:

Per portar a terme aquesta investigació realitzarem una enquesta a tot l'alumnat de formació professional de l'institut Can Vilumara, per poder identificar l'estereotip que té l'alumnat sobre les bruixes.

Hem decidit realitzar una enquesta perquè hem trobat que és el mètode més adequat per la nostra investigació, ja que el resultat que volem obtenir és quantitatiu. L'enquesta ha estat resposta per l'alumnat de l'institut Can vilumara, pel fet que ens enfoquem en la seva idea de bruixa, en concret l'han respost 32 persones.

Aquest qüestionari l'hem dut a terme pesant amb tots els estereotips que acostuma a tenir la societat de bruixa, hem fet preguntes senzilles i breus, de manera que es puguin respondre de manera ràpida.

6.Recol·lecció de dades:

Per portar a terme aquesta investigació, hem realitzat una enquesta a l'alumnat de l'institut Can Vilumara de les diverses formacions professionals que hi ha. En el centre ens trobem el grau mitjà de l'atenció a persones en situació de dependència, i els superiors d'educació infantil, integració social, animació sociocultural i turística i finalment promoció en igualtat de gènere.

7.Resultats:

En les diferents preguntes del qüestionari, es preten avaluar la permeabilitat dels diferents estereotips que presenten les bruixes i que també són extrapolables a les dones, ja sigui per una creença interioritzada de les enquestades o bé per la identificació d'aquests estereotips, que malgrat sapiguem identificar, cal fer un treball personal profund per a no reproduir.

En quant a la formulació de les preguntes sobre els estereotips, hi havia sempre 3 opcions: el que considerem l'estereotip que considerem majoritari, i que és opressiu (*lletja*, per exemple), l'estereotip contrari (*guapa*) i la opció *indiferent*, permetent marcar la resposta que quedaria fora dels estereotips.

Estereotips presents en l'alumnat:

L'estereotip de bruixa que s'accentua de manera més directa és el de la dona agressiva. Ha sigut l'estereotip marcat per part del 62'5% de l'alumnat. I per el 66'6% de l'alumnat que no ha treballat aquesta temàtica dins el currículum del cicle cursat. L'antipatia i que les bruixes actuïn d'acord en seu propi bé, són els següents estereotips més representats.

Destaquem també que un gran volum de l'alumnat enquestat ha respost en base a cap estereotip, és a dir, la casella "indiferent", però només el 21'9% de les enquestades han respost totes les preguntes sense cap estereotip, per tant, es visibilitza que malgrat tenir presents els estereotips i tenir, en alguns casos com TPIG, formació amb perspectiva de gènere, aquests estan presents de manera directa i és difícil deslliurar-se'n.

La majoria d'estereotips vénen determinats per la representació cultural a través de productes d'entreteniment, tant infantil com juvenil. La majoria de bruixes que les enquestades reconeixen com a part del seu imaginari, formen part de sèries, pel·lícules, contes, etc, i no directament per contra-representacions religioses o derivades de la inquisició. Tot i així, que l'estereotip no provingui directament de l'imaginari creat i reproduït durant la inquisició, no vol dir que els estereotips que es reproduïxen de les bruixes, no tinguin un vincle directe amb la persecució de bruixes, ja que els productes culturals, especialment els fenòmens de masses, reproduïxen l'imaginari social que ve donat per el pes cultural i social del cristianisme (en el context europeu).

És per aquest motiu que els estereotips “negatius” o, que formen part de col·lectius oprimits, menys presents en les alumnes de Can Vilumara, corresponen a la obesitat i a la dissidència sexual: bisexualitat i lesbianisme. Podríem dir que l’imaginari entorn a les bruixes no reproduïx grassofòbia ni LGTBIAQ+fòbia, però creiem que el motiu pel qual aquestes opressions estan menys identificades, és perquè la representació de cossos diversos i sexualitats dissidents als diferents productes culturals, ha sigut i és, infrarrepresentada i, per tant, està menys present en l’imaginari de l’alumnat, també en la representació de les bruixes.

Diferències en els estereotips presents segons el grau cursant:

Els estereotips s’han reproduït de manera uniforme en els diferents graus de l’institut, amb dues excepcions:

Al 1r curs de TPIG, on ha format part del temari donat a l’assignatura d’Àmbits d’intervenció social amb perspectiva de gènere, els estereotips marcats a l’enquesta es veuen més diluïts i, malgrat que continuen presents, ho fan en menor grau. Pel que fa a 2n curs de TPIG, malgrat que no han tractat al temari la història de la inquisició ni la crítica feminista feta per Silvia Federici, si que forma part del currículum els diferents estereotips presents en les dones, i també es veuen reduïts significativament. Així doncs, TPIG és el cicle formatiu present a l’institut que reproduïx menys misogínia a través de l’imaginari de *bruixa*.

Per altra banda, l’alumnat del cicle de grau mitjà TAPSD, és el que reproduïx més misogínia en base als estereotips marcats. malgrat que no hi ha una diferència especialment significativa. El 62’5% de l’alumnat imagina una bruixa *lletja*, i amb la mateixa predominància *agressiva* i *antipàtica*. Destaquem, però, que el currículum referent a aquest cicle està menys vinculat a l’educació i la crítica social en base als estereotips. A més, correspon a un estudi amb menys requisits acadèmics.

Pel que fa a TEI, TIS i TAST, la reproducció d’estereotips ha sigut molt similar, de manera més marcada que TPIG i menor que TAPSD.

Diferències en els estereotips presents segons el gènere de la persona enquestada:

Malauradament, el volum de persones que s’identifica com a home ha sigut molt baix (només 3 persones), és per això que no ens permet fer una comparativa que pugui portar a uns resultats significatius.

Bruixa i Bruixot:

Els estereotips presents entre bruixes i bruixots són bastant diferents i així es reflecteix a l’enquesta. La majoria d’enquestades que han reproduït estereotips, no ho faria si l’enquesta preguntés sobre

bruixots. De mitjana canviarien aproximadament la meitat de les respostes. Per tant, aquestes idees presents en les bruixes tenen un clar component de gènere, i es reproduïen de manera holística a la societat, en el procés mitjançant es reproduïen els estereotips a través dels agents educatius i de socialització. També destaquem que, si bé la majoria de les enquestades que no canviarien cap resposta en el cas que anés dirigida cap a bruixot, havien respost *indiferent* a la majoria de preguntes, també hem detectat una biaix masculista en alguna d'aquestes respostes, doncs no canviarien cap resposta en canviar el gènere, malgrat reproduir considerable misoginia. Podem concloure que cal formació no només enfocada al coneixement de les bruixes sinó dels estereotips masculistes en general.

Reproducció d'estereotips en les pràctiques de les futures professionals:

Detectem que la bruixa que representa la vilana, i la maldat és la característica més present que detecta l'alumnat. També destaquem que, malgrat que aproximadament un terç de les enquestades volen dedicar espai a la bruixa com a protagonista i representant bondat en els diferents centres d'interès, contes, tallers que podrien aplicar com a professionals de serveis socials i a la comunitat; els estereotips respostos en preguntes anteriors, són majoritàriament presents i per tant, sense un espai de reflexió i formació previ a preparar aquestes activitats, és molt probable que, sense voler-ho, reproduïen valors opressius a través de la representació física i de personalitat que facin de la bruixa. Per tant, tot i poder tenir bona voluntat i voler canviar aquests estereotips, cal ser-ne conscient. Creiem que la formació en perspectiva de gènere, compresa de manera integral dins el currículum dels diferents cicles, és especialment necessària per a poder combatre la misoginia que reproduïm.

8. Conclusions:

El tema per investigar no ha sigut difícil, però ens ha costat a l'hora de preparar el qüestionari per tal que convidés a ser sincera. Hem arribat a la conclusió que la idea que té l'alumnat de l'institut Can Vilumara sobre les bruixes està molt estereotipada i, sabent com afecten els estereotips en la creació del concepte de dona, podem concloure que exercim, sense ser-ne conscients, misogínia. És per això que creiem que hi ha un lligam entre bruixa i misogínia, ja que s'ha creat un personatge i una ideari sobre les bruixes per castigar socialment qualsevol comportament fora dels cànons establerts, com poden ser la dona amable, guapa i simpàtica. En canvi, el pes de ser castigat socialment com a home per sortir-se de la norma, és més baix. No significa el mateix dir bruixot que bruixa, en femení té connotacions negatives o d'insult, mentres que cap als homes no suposa una càrrega negativa. En definitiva molts estereotips que rep la dona es veuen representats en els que rep la bruixa.

Arrel de la incomprensió i desconeixement que hi ha envers les bruixes, aquests estereotips, actualment, es reproduïxen vers les dones que no encaixen necessàriament a la societat, fet que s'atribueix també, per exemple, a les dones amb algun problema de salut mental.

Els estereotips que han quedat reflectits a l'enquesta, com és que les bruixes es mostren agressives o que tenen una inestabilitat psicoemocional. Creiem que tenen integrada aquesta idea sobre les bruixes perquè no s'expliquen els fonaments de la inquisició i la crema de bruixes. Per tant, és probable que l'alumnat dirigeixi la paraula bruixa cap a una noia quan es mostra fora de la norma, arrel de la misogínia i la discriminació cap a la dona present en tota la societat. El curs de TPIG per exemple, no reproduïx tant aquest estereotip de dona bruixa dolenta, perquè s'han format sobre la reproducció d'idees masclistes a través dels estereotips.

És important recalcar que el 92'5% de l'alumnat enquestat ha respost que caldria tractar la història sobre les bruixes a l'aula, i creiem que es podria aplicar al centre.

9. Annexes

*Qüestionari: Què sabem de les bruixes a l'institut Can Vilumara?

1. Quin cicle estàs cursant?
2. Curs
3. Com t'identifiques (marca totes les caselles amb que t'identifiques)
4. A l'institut Can Vilumara eu tractat dins el temari, les bruixes?
5. En cas afirmatiu, de quina manera?
6. T'has format sobre la història de les bruixes?
7. Quina/es referents "bruixes" tens (persones, personatges, etc)?
8. La idea de bruixa que tens a la ment és...
9. Diries que és...
10. Diries que és...
11. Creus que es relaciona de manera...
12. Creus que és més aviat...
13. A nivell afectivo-sexual diries...
14. La seva orientació sexual diries que és...
15. La bruixa que tens en ment, viu a...
16. Viu amb un gat?
17. A nivell emocional creus que és...
18. Creus que mira per...
19. En el cas de dur a terme un taller/dinàmica o centre d'interès, quin paper li donaries a la bruixa? (marca totes les opcions que creguis)
20. Totes les preguntes les marcaries igual, si en lloc d'una bruixa, fos una fada?
21. Totes les preguntes les marcaries igual, si en lloc d'una bruixa, fos un bruixot?
22. Creus que algun d'aquests estereotips els podria rebre també una dona?
23. Consideries útil tractar els estereotips i la història de les bruixes dins del temari del teu grau?

10. Webgrafia:

González-Gabaldón, B. (1999). *Los estereotipos como factor de socialización de género*. Comunicar, 12, 79-88.

<https://doi.org/10.3916/C12-1999-12>

Gilart, E. (2022). *Les bruixes de l'edat mitjana*. Les Bruixes. Geraadpleegd op 18 april 2022, van <https://prezi.com/5kyc4rkdzmcv/les-bruixes-de-ledat-mitjana/>

Francisca Vives Ramon (2020-21) *La caça de les bruixes: Una mirada des de la perspectiva de gènere*
https://dspace.uib.es/xmlui/bitstream/handle/11201/155817/Vives_Ramon_Francisca.pdf?sequence=1

Nuria Varela (2012) *La nueva misoginia*
<file:///C:/Users/Ordenador/Downloads/Dialnet-LaNuevaMisoginia-4055493.pdf>

“La persecución de las brujas permitió el capitalismo” entrevista a. (2013, 17 september). Traficantes de Sueños. Geraadpleegd op 18 april 2022, van <https://traficantes.net/noticias-editorial/la-persecucion-de-las-brujas-permitio-el-capitalismo-entrevista-silvia-federici>

Jesús Vallejo (2006) *Breve historia de la brujería*
<http://www.aglutinaeditores.com/media/resources/public/67/6745/67457ad59f09461680e1b34e00f88148.pdf>

Diosas y chamanas (2006) *Origenes de las brujas*
<https://ecumenico.org/diosas-y-chamanas-origenes-de-las-brujas>

T. (2022, 9 februari). *Bruixes, la gran mentida*. CCMA. Geraadpleegd op 18 april 2022, van <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/sense-ficcio/bruixes-la-gran-mentida/video/6139961/>